Mindaugas Kėblis – APIE MANO FOTOGRAFIJĄ

Fotografuoti pradėjau gana seniai, paskutinėse klasėse mokykloje. Tuomet turėjau seną tėvuko Zenit fotoaparatą, su kuriuo mus su broliu fotografavo, kol užaugom. Nebuvo intensyvus tas fotografavimas, retkarčiais kadras kitas. Vėliau, kai pradėjau keliauti autostopu, įsigijau skaitmeninį, galėjai pyškinti kiek tik nori. Po kelių metų, jau norėjosi daugiau nustatymų ir kitokių objektyvų, tad nusipirkau pirmą veidrodinį fotoaparatą. Čia turbūt ir prasidėjo mano tikroji fotografinė kelionė. Praėjau daug skirtingų etapų, sunku buvo save rasti, kadrai gulėsi vienas po kito į kieto disko archyvą. Gyvenimo tempas augo, ir neskyriau pakankamai laiko peržiūrai ir refleksijai. Pasidžiaugi vienu kitu geru kadru, pasidalini su draugais ir viskas. Dabar į viską atidžiau pažvelgus, tarsi pradedi suprasti kas užfiksuota nuotraukose, darosi aišku kodėl taip fotografuota. Atsekęs tam tikras fotografijų linijas, pradedi atrasti ir suprasti pats save.

Fotografija man - būdas pajusti ir pažinti pasaulį, o taip pat ir patį save. Manau, tai yra daugiau nei atvaizdas popieriuje ar ekrane, kuris tik gali būti gražus, nepatikti ar kažką priminti. Tai ir dalis fotografo sielos, jo pasaulio matymas, pojūčiai, o žiūrovui tai būdas pažvelgti pro svetimas akis. Jau ilgą laiką keliauju po pasaulį ir teko patirti įvairiausių dalykų, nuo malonių iki nepatogių ar ne visai suprantamų. Ta potyrių puokšte norisi pasidalinti su žiūrovais: ne tik parodyti vietas, žmones ir peizažus, bet ir perteikti savo susitikimo su jais patirtį - žmogaus bei aplinkos santykį, artumo ir atstumo pojūtį, ore tvyrojusią nuotaiką. Kaip atrodo tam tikra šalis, žmonės, galima pamatyti ir kelionių giduose ar paieškoti internete. Tačiau norint bent kiek priartėti prie tos šalies ar žmogaus, reikėtų pabandyti fotografija perduoti atmosferą, atskleisti žmogaus pojūčius, jo vietą pasaulyje, paliktus ženklus, laiko tėkmę. Tačiau yra dalykų, kurių negali iki galo suprasti, o tuo labiau paaiškinti žiūrovui, todėl kartais fotografijose lieka tokia nežinomybė, pasaulio paslapties fragmentai. Dalis žavesio yra nežinojime.

Nepriklausomai nuo šalies ar vietos, kur fotografuoju, mano nuotraukose dažniausiai kartojasi žmogaus gyvenimas gatvėje, kasdienė buitis, nuotaikos. Visada jaučiu simpatiją paprastam, kukliam žmogui. Instinktyviai vengiu fotografuoti „parodomųjų“ scenų, turistų traukos centrų ar akivaizdžiai pozuotų kadrų. Labiau norisi būti nematomu stebėtoju, pajusti nerežisuotą gyvenimo ritmą, vietinių žmonių kasdienybę, pastebėti įdomias smulkmenas. Yra nemažai portretų, architektūros, gamtovaizdžių, bet turbūt labiau mėgstu vadinamą gatvės fotografiją, jos poetinę bei emocinę pusę. Žavi taip vadinami „atmosferiniai“ kadrai, kur aplinka, veiksmas, šviesa ir gamtos reiškiniai sukuria keistą, kiek nežemišką įspūdį. Labai žavi dviprasmybės ir ne iki galo tiksliai užbaigta mintis, tada lieka erdvės pamąstyti pačiam žiūrovui.

Grynai dokumentine ar reportažine, savo fotografijos nevadinčiau, galbūt tiktų toks apibūdinimas: "poetinė dokumentika", fotografija su stipriu emociniu, meditaciniu atspalviu. Tai kaip leidimas fotografui improvizuoti, kontempliuoti, išeinant už materialaus pasaulio ribų. Čia man rodos daugiau kalbama per emocijas, pojūčius, „atmosferą“, nei per konkrečių žmonių ar gyvenimo įvykių fiksavimą, aiškų pasakojimą. Tai ne reportažas apie šalį, žmogų, svarbius įvykius, socialinę tikrovę, kur reikia tiksliai dokumentiškai viską atpasakoti. Mano fotografijoje svarbesnis pats susitikimas su vieta ir žmogumi, kurių iki galo nesupranti, bet jauti atmosferą, emociją, paslaptį. Informacijos šiandien labai daug, ypatingai vaizdinės, visi turi mobilius telefonus, internetą ir kasdien mums pro akis praeinantis vaizdų skaičius yra milžiniškas. Informacija mus pasiekia žaibo greičiu, todėl intuityviai norisi sulėtinti gyvenimo tempą ir sumažinti informacijos kiekį. Tas pat ir fotografijoje, esam matę įvairiausių žmonių fotografijų, iš visų įmanomų kontinentų, pačių keisčiausių vietų, ypatingai gražios gamtos, tad labai pasiilgstu vientisumo ir emocinio tono pajautimo, lėto pasakojimo ir pamąstymo, tarsi meditacijos.

Žmogus labai svarbus mano fotografijoje. Nebūtinai tiesiogiai, nebūtinai tik portretas, kartais tai tik žmogaus palikti pėdsakai, žmogaus mastelis ar santykis su gamta, laiku, aplinka, kurioje žmogus dirba,

ilsisi, būna. Man svarbiau ne tiksliai papasakoti kas čia per žmogus, kokia jo istorija, bet perduoti tą buvimo pojūtį, vienokią ar kitokią emociją, nesistengti pilnai žmogų paaiškinti. Žmogaus veidas, laikysena ir žvilgsnis dažnai leidžia nujausti emociją ar vidinę būseną. Kartais pavyksta šį pojūtį perteikti fotografijoje. Taip pat tą pojūtį galima atskleisti žmogaus aplinka, joje pastebimais ženklais, pėdsakais. Labiau traukia sunkiai prieinami žmonės, juose jaučiu daugiau paslapties, neapibrėžtumo. Gal tai susiję su mano paties intravertišku būdu. Kai viskas iki galo aišku ir akivaizdu, gyvenimas atrodo kaip matematikos uždavinys, o labai norisi išlaikyti pasaulio paslaptingumą ir pojūtį, kad apie viską suprantame dar labai nedaug. Paslaptis ir dviprasmiškumas verčia viską pamatyti kitomis akimis, ieškoti, stebėti, mąstyti, iš naujo grįžti prie kadro.

Kartais žmogui atrodo, jog jis visatos centras, viskas sukasi aplink jį, kažkada taip galvota ir apie saulę. Keliaujant po pasaulį, akimirkai sustojus ir žvilgtelėjus į žvaigždes, susidūrus su galingomis stichijomis, upėmis, kalnais, suprantu, jog esame tik mažos skruzdėlės gamtos ir visatos galybėje. Žmogus lieka tik nutolusi figūra, siluetas, taškas. Ir ne tik gamtoje, tas pat didžiuosiuose metropoliuose, žmogaus figūra ištirpsta automobilių sraute, žmonių jūroje, dangoraižių ir neoninių reklamų džiunglėse. Šis mastelio suvokimas padeda atsikratyti iliuzijų ir grąžina į realų pasaulį. Mastelio vaizdavimas fotografijoje kartais kuria ir atskirties jausmą, atstumo pojūtį, per jį atsiskleidžia žmogaus vidinė būsena. Žmones skiria kalnai, upės, architektūra, milžiniški atstumai, kurie yra ne tik fiziniai: esame atskirti ir kalbos, papročių, socialinių normų, religijos bei tradicijų. Atskiras veikėjas yra ir pats kraštovaizdis. Jo dalį sukuria gamta, dalį pats žmogus, ir galiausiai jis padeda išryškinti žmogaus ir aplinkos santykį.

Peržiūrėdamas fotografijas, jose matau daug nutrintų, suirusių paviršių, senų daiktų, apleistų pastatų, o taip pat žymiai daugiau senų veidų nei jaunų. Turbūt pamažu rasdavosi vis daugiau egzistencialistinių minčių mano pasąmonėje, laiko tėkmės pajautimo, kas nejučia pradėjo ryškėti ir fotografijose. Juk laikas - neatsiejama mūsų gyvenimo dalis, jis ribotas ir jis nuolat eina. Jis matomas įsigėręs į žmonių kūnus, suirusias pastatų sienas, surūdijusius senus daiktus, nejučia prabyla apie trapią būtį ir žmogaus laikinumą. Laikinumo suvokimas pamažu atvedė prie budistinės filosofijos, kuri man tapo labai artima ir nejučia pradėjo atsispindėti mano fotografijose.

Mėgstu klajoti ir po pasaulį ir mintyse, tad visada beprotiškai traukė nežinomi keliai ir nepažįstamos durys. Atradimų ir pažinimo džiaugsmas suteikia ne visada patogių, bet dažniausiai gerų emocijų. Žengus per slenkstį pavyksta atsikratyti išankstinių nusistatymų, sugriauti mitus, ar priešingai – patvirtinti tai, kuo abejojai. Tarpinės erdvės neretai tampa vietomis, kuriose atsiveria kažkas nekasdieniško, kažkas tarp šviesos ir tamsos, tarp vasaros ir žiemos, dažnai vizualiai ir emociškai stiprios vietos. Kaip įlipus į liftą, visas kūnas jaučia nematomą judėjimą ir nežinai, ką išvysi durims atsivėrus. Kaip ir vakarui keičiant dieną, ar auštant rytui, pasaulis nusidažo magiškomis spalvomis, užlieja nenusakoma nuotaika ir net įprasti dalykai atrodo visai kitaip.

Kelionė man – vienas geriausių būdų pasinerti į fotografiją. Iš vienos pusės yra be galo įdomu, daug galimybių pastebėti įdomius žmones, neįprastas gatves, visa aplinka kvėpuoja netikėtais atradimais ir siurprizais. Ne tik stebi, bet ir bendrauji, akimirkai tampi tos aplinkos dalimi, vienu iš veikėjų. Iš kitos pusės tai – iššūkis. Neretai papuolęs į naują vietą nežinai, kaip derėtų ten elgtis, ne visada išdrįsti pakelti kamerą. Apskritai su fotoaparatu rankose dažnai esi dėmesio centre, kas irgi nėra labai „lengva“ patirtis, ypatingai žmogui intravertui. Tada tenka perlipti per save, kartais nepastebėtam, o kartais susitikus žvilgsniams nusišypsoti ir pakelti fotoaparatą. Ne tik dėl kadro, bet ir dėl naujos patirties: tokie žvilgsnių susidūrimai pamažu atveria viduje naujas, nepažįstamas erdves ir leidžia bent truputį priartėti prie žmonių, kuriuos sutinki, gyvenimo bei pasaulio matymo. Vengiu būti nemandagus ir nesistengiu bet kokia kaina „gauti“ kadrą. Stengiuosi prisitaikyti prie vietos aplinkos, laikytis jos papročių ir gerbti žmonių tradicijas. Visgi paslaptis lieka, nes ja Tokie pojūčiai, kaiuti, jog vis tiek esi svetimšalis su kamera, ir tas naujas pasaulis tau atsivėrė tik iš dalies.

Kai pats judi ir judi ne dėl kelionės tikslo, o paties proceso, palengva pereini į specifinę vidinę būseną, pasidarai jautresnis ir atidesnis aplinkai, sutiktiems žmonėms, reaguoji ne automatiškai, bet labiau sąmoningai. Tada pradedi pastebėti dalykus, kurie namuose praslysdavo pro akis. Kelionė nėra tik vietų rinkimas, tai labiau eksperimentas, savęs pastatymas į nežinomą erdvę ir aplinkos stebėjimas. Ypatingai traukia vietos, kur mažiau turistų, įdomių lankytinų objektų, norisi neretžisuoto pasaulio, kuriame matosi vietinių žmonių kasdienybė. Kai esi toliau nuo pagrindinių miesto gatvių, prie civilizacijos pakraščių, jauti tiksintį laiką ir nežinai, kas laukia už kampo, kartais įvyksta trumpas nušvitimas. Pro objektyvą pradedi pastebėti tai, kas namuose ar skubant būtų likę nepamatyta: laikino buvimo grožį, žmogaus kantrybę, kuklumą, paprastus kasdienybės ženklus ir santykį su aplinka. Dažnai visa tai išryškėja pakraščiuose ir paraštėse, netikėtose vietose.

Vaizduojant svečias kultūras, visada yra rizika fotografiją paversti egzotine. Viskas kas žmogui neįprasta, iš pirmo žvilgsnio gali pasirodyti labai įdomu. Mano draugas sako: kai fotografuoji svetimos kultūros žmones, visi portretai atrodo gerai, nes tie žmonės mūsų akims įdomūs iš savęs ir sunku vertinti, ar kadras tikrai įdomus. Išvengti egzotikos fotografijoje nėra lengva, tačiau ilgiau pabuvus naujoje aplinkoje prie jos apsipranti ir kiek prisitaikai - egzotika pamažu užleidžia vietą kasdieniam matymui.

Kelio gabalas jau nueitas, o fotografuoti teko įvairiai: nuo juodai baltos ir spalvotos juostos iki pirmųjų skaitmeninių aparatų, veidrodinių fotoaparatų ir telefono. Juostos magija žavi, tačiau kelionėse turbūt būtų labai daug iššūkių. Labiausiai žavi juostos estetika, kad ir išgauta apdorojant skaitmeninį kadrą: minkšti tonų perėjimai, grūdėtumas, santūresnis kontrastas. Praktikuoti teko ir spalvotą ir juodai baltą fotografiją. Yra temų ir vietų, kuriose spalva turi ypatingą reikšmę – nespalvotais kadrais būtų prarasta dalis vietos pojūčio ir nuotaikos. Kitur priešingai – spalva gali tapti triukšmu ir užmaskuoti žvilgsnį, veido išraišką, šviesos nupieštas formas, aplinkos tekstūras. Šiuo metu labiau norisi patyrinėti juodai baltą fotografijos estetiką, pasigilinti į šviesos tonus, tekstūras ir kompoziciją. Pats fotografavimo procesas būna gana skirtingas, kartais fotografuoji greitai ir intuityviai, kartais akimirką kitą pakomponuoji kadrą. Nesu tas, kuris laukia kadro - dažniau judu pats ir ieškau situacijos. Tačiau pastaruoju metu vis daugiau pagalvoju apie lėtesnę fotografiją, stabtelėjimą ir momento išlaukimą. Gatvės fotografijoje matau daug erdvės eksperimentams, todėl šis žanras man patrauklus ir nevaržantis. Atrinkti kadrus man užtrunka, mėgstu neskubėdamas vartyti pirmyn ir atgal, kol užgimsta kažkokia įdomi seka, kartais pamatai kažką daugiau nei tikėjaisi fotografuodamas. Tai savotiška meditacija, kartais nepajunti, kai taip prabėga ištisos valandos. Todėl dažnai užgimsta sapniškos fotografijų sekos, kurios labiau kviečia pajusti nei suprasti, perteikia atmosferą ir yra atviros interpretacijoms.